

**Cải-cách phải
hợp với thời thế
và dân-nguyên.**

cải ảnh hưởng kinh tế của Huế-ky. Nhưng mấy năm gần đây, nhân cái phong trào cách mệnh mà những môn tư bản đặt ở Mỹ-tây-kha không được bền chắc nữa; và lại vì kim loại hạ giá, tài chính trong nước cũng nhân đó mà có sự suy sút, làm cho các môn tư bản đặt ở Mỹ-tây-kha lần lần di về các xứ khác ở Nam Mỹ.

Khi-ryu-Sinh

Vụ kháng nghị này, dư luận Trung-hoa nói rằng: người Nhật kiểm tra người Tàu xấp xỉ mấy kia, còn sự kiểm tra thân thể đàn bà, còn gọi dương lễ giáo, sẽ đồng nữ-viên kiểm tra thì chẳng có hại gì. . . .

Phải, thân thể đàn bà mà đàn ông sờ đến thì là vô lễ, huống hơn thừa hành lợi dụng cái nhíp có lệnh trên mà thì cái thủ đoạn dã man «bóp vú» kia! Ở xa ta gần đây có lệnh tra xét hành khách, và dám phụ nữ, tưởng cũng nên đồng nữ-cảnh sát là phải.

Năm 1912 thì tư bản của Hoa Kỳ ra như sau này:		
Mexique	(Mỗi tỷ-khả, 800 triệu)	
Cuba	—	200
Brazil	—	50
Argentine	—	40
Pérou	—	35
Guatemala	—	20
Chili	—	15
Bolivia	—	10
Equateur	—	10
. . . . .		
Salvador	—	3
Honduras	—	3
Venezuela	—	3
Colombie	—	2
Vào năm 1912 thì Mỹ-lai		

TIẾNG-DÂN

Phép nuôi tâm	giá 0\$12
Phép nuôi lợn	0\$17
Chuyến vụ I	0\$00
Chuyến vụ II, III mỗi cuốn	0\$10
Đồng tấu vĩ nhân II	0\$25
Văn vần I	0\$04
Văn vần II, III mỗi cuốn	0\$12
Ăn bạc gạo giá I, II mỗi cuốn	0\$15
Gia đình giáo dục I, II mỗi cuốn	0\$20
Giấy và dao	0\$10

Al mua, ăn chiến giá gởi tiền và nhàn
gởi thêm 0\$13 cước. Nếu mua hai quyển
trở lên thì thêm mỗi quyển 0\$03 bưu
TIẾNG-DÂN

ANNAM LỊCH SỰ

HÃY NÊN

HÚT THUỐC LÁ

JOB

Luận-lý-học và Biện-chứng-pháp

(Logique et Dialectique)

(Tiếp theo)

Duy-lâm luận sai lầm mà không giải quyết được vấn đề tiên-hóa, đều ấy ta không cần phải nói nhiều. Vậy tất nhiên ta phải nói đến duy-vật-luân. Song phải chú ý một điều, duy-vật-luân nói đây không phải duy-vật-luân bình-bình-thường học hồi thế kỷ 18 ở nước Pháp như học-thuyết Diderot, Holbach. Duy-vật-luân cũ thì chỉ lấy thái độ cách-mệnh mà bài xích tất cả lịch sử quá khứ, còn duy-vật-luân cận thế thì khác hẳn mà cho rằng lịch-sử là cái quá trình tiến hóa của loài người, lại xem nhiệm-vụ mình là phải phát kiến cái phép vận-dộng của lịch sử. Các nhà triết-học nước Pháp thế-kỷ 18 đã bị cái thuyết của Nơ-tôn (Newton) nói thiên-thể là vĩnh-hằng, vẫn nhón có thần sáng tạo, cũng cái thuyết của L-nê (Linne) nói rằng chúng-thuộc các sinh-vật là bất biến, nó chỉ phát triển theo học-thuyết của họ cũng cho rằng tự nhiên giới là một cái toàn thể vĩnh-viễn bất biến, trong ấy chỉ có những sự tuần hoàn vận-dộng nhỏ thôi; còn duy-vật-luân cận đại thì khác hẳn, vì hấp thụ được những tri-thức về tự nhiên khoa-học mới tiến bộ, nên biết rằng tự nhiên giới trong thời gian cũng có lịch-sử mà các thiên-thể cũng như các chúng-thuộc, đều có sống có chết, đến như cái tuần hoàn vận-dộng thì lại đại-thể tuy còn thừa nhận được, nhưng ngày nay thì đã khước từ đến cái gọi là vận lao vô hạn rồi.

Duy-vật-luân cận thế nói trên đó, tức là duy-vật-luân biện-chứng-pháp của Căc-Mác và Ăng-jen. Hai ông này theo biện-chứng-pháp của Hê-jen mà biến minh ra, làm cho biện-chứng-pháp mất hẳn cái vô-thần-bi - (duy tâm luận) - mà tôi coi là một hợp lý ra (duy vật luận). Biện-chứng-pháp của Hê-jen chỉ đóng về triết học Hê-jen chủ trương rằng vũ trụ là cuộc phát triển của lý tính, đến Căc-Mác và Ăng-jen mới đem biện-chứng-pháp mà ứng dụng về xã hội khoa học, họ cho rằng « biện chứng » nghĩa là sự

phát triển do mâu thuẫn, trước hết là cái phép tắc « sinh hoạt », cái phép tắc vận động của vật chất, cái phép tắc vận động của tự nhiên giới và xã hội. Quá trình phát triển của tự nhiên chỉ là biểu hiện của nó mà thôi. Phương pháp biện chứng, nghĩa là sự suy tưởng cho biện chứng pháp, là tất yếu không thể thiếu. Chính cốt để lý hội được cái « biện chứng » - lịch trình phát triển của tự nhiên giới.

Ha đoạn: chính đề, phản đề và hợp đề trong biện chứng pháp của Hê-jen cũng như ba đoạn: nhận định (appréciation), phủ định (négation), và phủ định của phủ định (négation de la négation) trong biện chứng pháp của Căc-Mác. Vô luận sự vật gì trong tự nhiên giới, cũng như trong xã hội loài người (thí dụ nói về chế độ xã hội) hãy có một cái chính (thèse) hoặc cái nhận định (appréciation, cái có chắc), cái phản (antithèse) hoặc cái phủ định (négation, cái không nhận), nó chống lại, nó không nhận cái trước. Hai cái ấy chống nhau sẽ mất cả đi mà sinh ra một cái thứ ba gọi là hợp (synthèse) hoặc cái phủ định của phủ định (négation de la négation). Cái thứ ba đó bây giờ lại đứng địa vị chính, hoặc nhận định, đồng thời lại sinh ra cái phản hoặc cái phủ định khác, rồi cứ thế mãi mà phát triển, đó là cái lịch trình biến hóa của tự nhiên và xã hội vậy.

Cái thí dụ người ta thường dùng để chứng minh phép biện chứng là thí dụ cái trứng (ông Vũ-xuân-Lâm cũng dùng thí dụ này trong P. N. T. V.): Cái trứng chim tức là cái chính. Có cái trứng thì đồng thời trong cái trứng cũng có cái nguyên chủng tức là cái phản. Cái chính và cái phản ấy đều phát triển lên, đến một thời hạn nó cái trứng sẽ vỡ ra mà thành một con chim, tức là cái hợp. Lại thí dụ về xã hội: như chế độ phong kiến tức là cái chính. Trong chế độ phong kiến ấy, có những hạn quí tộc địa chủ, nhưng đồng thời có bọn nông nô và thủ

công (bọn quí tộc địa chủ không thể sống một mình). Chế độ phong kiến phát triển đến trình độ như định, bọn nông nô và thủ công (đã thành bọn tư bản) nổi lên đánh đổ chế độ phong kiến; khi ấy phát sinh chế độ tư bản, tức là cái hợp vậy.

Ta có thể thí dụ một cách khác cho rộng hơn:

Vô luận một vật gì, một cục đá, một con động vật, hoặc xã hội loài người, ta có thể xem là một cái toàn thể gồm những phần tử liên lạc với nhau. Những sự vật ấy (hệ thống) không thể tồn tại trong không được, nó còn có những phần tử khác trong tự nhiên giới ở chung quanh, tức là hoàn cảnh. Đối với một người, hoàn cảnh là xã hội, hoàn cảnh là tự nhiên giới. Trong khoảng một hệ thống với hoàn cảnh vẫn có cái quan hệ kìm kềm cũng thế, là hoàn cảnh càng bị thiếu càng ảnh hưởng lẫn nhau. Cái quan hệ của Loàn cảnh và hệ thống thế nào?

Khi nào cái quan hệ của « hoàn cảnh » với « hệ thống » không thay đổi, hoặc có thay đổi chút đỉnh rồi lại trở lại trạng thái cũ thì cái quan hệ ấy tức là cái thế bình quân cố định (équilibre stable). Cái trạng thái ấy không phát triển theo căn cứ cho nên đặc tính của trạng thái ấy là ngưng trệ. Nếu cái quan hệ của xã hội với tự nhiên mà y nhiên bất biến thì xã hội ấy là ngưng trệ, không tiến hóa cũng không thoái hóa. Song cái trạng thái ấy chỉ là một cái giả định, thực tế không thể tồn tại được.

Cứ sự thực thì cái quan hệ của hoàn cảnh và hệ thống không khi nào khôi phục lại như cũ, nghĩa là nếu thế bình quân bị phá hoại thì nó chỉ có thể khôi phục lại theo một cái căn cơ mới thôi. Giả thiết một giống động vật sinh trưởng ở trong rừng, phòng vì một cơ gì các ác thú đã tiêu diệt hết, mà thực liệu lại tăng gia. Như vậy thì chắc chắn số động vật sẽ thêm lên. Khi ác thú tiêu diệt và thực liệu tăng gia thì cái thế bình quân bị phá hoại, song nó lại khôi phục lại theo cái căn cơ mới, cao hơn, cái trạng thái ấy tức là trạng thái phát triển.

VIỆC TRONG NƯỚC

TRUNG-KỲ NHÂN-DÂN

ĐẠI-BIỂU VIỆN

BIÊN-BẢN NGÀY 18 SEPTEMBRE
NĂM 1930
(tiếp theo)

Trước 15 giờ các đại biểu tập trung.
Ông Viện trưởng. - Theo đề mục nghị sự, buổi hội đồng chiều hôm nay bàn về vấn đề kiểm lâm.

Ông Lê-giàu. - Khoảng 30 nói về thanh củi, dân nghèo ở lâm phận, điều địa lý, chỉ có nghề đốt than hái củi làm kế độ nhật. Họ không buôn bán to như ở thành thị. Chúng tôi xin miễn thuế cho những người làm củi dưới 100 thước (stères) và thao dưới 10 tấn, như một yêu cầu của Việt-Cơ-Mật.

Ông Chánh Kiểm lâm. - Tôi không thể y theo nghị quyết yêu cầu được, vì không thể nào phân biệt được, người sở tại đi kiếm củi với người làm công cho nhà buôn củi. Nếu tha thuế cho dân nghèo đi kiếm củi đốt than thì họ sẽ cạnh tranh với những người buôn củi nộp thuế.

Ông Viện trưởng. - Một người nghèo đưa một gánh củi bán ở chợ có phải trả thuế kiểm lâm không?

Ông Chánh Kiểm lâm. - Theo lệ phải nộp thuế, nhưng xưa nay không ai bắt nộp. Bọn dân nghèo lấy nghề than củi sinh nhai, cũng như bọn thợ rừng. Vậy một người làm công thợ rừng thì mỗi ngày công nhật bao nhiêu?

Ông Viện trưởng. - Ba hào.

Ông Trần-bá-Vinh. - Làm thế nào mà biết được một người lấy củi đưa bán, với một người lấy củi đưa về đun?

Ông Chánh Kiểm lâm. - Không biết lắm. Hiện bây giờ những người buôn củi, các thợ làm-sản không có trả thuế. Nếu bây giờ đánh thuế bọn này mà không đánh thuế bọn khác thì khó lòng cho số Kiểm lâm làm vì rừng rú thì rộng lắm, không có thể xét khắp được. Có một cách phân biệt hai hạng ấy là bao giờ họ gánh lấy củi, người buôn củi thì gánh bằng đôi gánh thì đi về, còn người nào gánh một gánh là đưa về đun thì khỏi thuế.

Ông Trần-bá-Vinh. - Xin sửa trong điều lệ: người nào gánh một gánh thì, thì thuế cả.

(Lớn nữa)

Trong xã hội loài người nếu cái sức của người mất đi ít hơn cái sức của người lấy nơi tự nhiên giới (như khi đất đai tốt thêm, hay là phát minh được khí cụ mới) thì mỗi lần thế bình quân cũng khôi phục lại theo cái căn cơ cao hơn, xã hội khi ấy không ngưng trệ mà tiến bộ luôn.

Ta lại giả thiết, phỏng vì một cơ gì mà ác thú tăng gia, còn thực liệu tiêu giảm, khi ấy giống động vật ta quan sát đó sẽ chết mòn mà đến diệt chủng. Về xã hội loài người, nếu cái quan hệ của xã hội và tự nhiên giới thay đổi, mà cái sức người ta lấy nơi tự nhiên, khi ấy mỗi lần thế bình quân cũng khôi phục theo một căn cơ thấp hơn, xã hội sẽ tiêu mòn dần mà hạ ra cái trạng thái thoái hóa.

(Còn nữa)

A. B. C.

HUẾ

Cải chính

Số báo 330 ra ngày 1er Novembre có đăng tin quan Khâm sứ Le Fol sẽ về Pháp nghỉ (Theo T.B.T.V.). Nay hỏi lại Tòa Khâm thì tin ấy không xác: quan Toàn-quyền Pasquier sẽ về Pháp, chứ quan Khâm sứ Le Fol chưa về đâu. Vậy cải chánh.

THANH-HÓA

Thất vọng

Tổng Ngạc-chuế chúng tôi (thuộc phủ Hoàng hóa), 29 xã thôn mà chỉ có một trường dự bị tại làng Kim đình. Trường này xa cách xã Ngạc-chuế 9 xã (thôn) chúng tôi 4, 5 cây số. Để từ xã chúng tôi về đến 4, 5 dặm, phần nhiều là trẻ con 8, 9 tuổi mà nhà cha mẹ lại nghèo, không thể cho đi trọ học được, đành cứ đi buổi. Khốn nạn! mỗi ngày đi về bốn lần đường đất 4, 5 cây số, sức trẻ không đương nổi, nên chỉ thường hay chậm giờ và nhả la về tiết mưa giã gió bão, bỏ thiếu lại nhiều.

Chúng tôi trông nghĩ học cốt có chuyên thì mới mong tiến tới. Nay vì cái cảnh huống ấy làm cho sự học của con em trong xã phải trở ngại đình trệ nhiều nên chúng tôi đã nhiều lần cùng hương lý trong xã đề đơn xin hoặc lập một trường tại xã Ngạc-chuế, hoặc lập thêm trường

Pháp-hoa tự-diễn. Lớn cỡ 500 nhỏ cỡ 300 - Ai hay dịch Pháp-văn và viết Quốc-văn đều nên dùng Tốt lắm.
QUAN-HẢI - HCN

cổ, hoặc tạm giảng tại đình số làng Bành. Thế mà càng đợi càng vắng, ngày qua tháng lại, kỳ khai giảng niên học năm nay đã quá một tháng rồi mà không thấy kết quả chi cả. Thật là thất vọng!

Phụ huynh của con em xã Ngạc-chuế

NGHỆ - AN

Lại biểu tình ở Yên lý và Phủ-Điền

Gần đây tuy tình hình ở Vinh nói rằng tạm yên, nhưng tình hình vẫn có đôi cuộc biểu tình.

Cách đây năm, sáu hôm, có một bọn biểu tình chừng 600 người kéo đến gần ga Yên-ly, loay xong vào nhà ga. Người đi đầu mang cờ đỏ, lại trong tay có một khẩu súng trường, nhưng họ không dám dùng. Quan sở tại được tin, liền cùng với 20 người lính lệ đương đến nơi, bắn: 8 người chết, 6 người bị thương.

Lại mới đây nữa, có một bọn chừng 500 người kéo nhau đến biểu tình ở phủ lý Diễn-châu. Quan Phủ cùng 10 người lính lệ đương đến cảnh cáo, khuyên giải tán, nhưng họ không chịu giải tán, nên lại phải

CÁI TRÒ ĐỜI

Chúng tôi có nhận được mấy cái tin nói rằng:

Vì đầu Khuyển-Diệp tiêu-thụ mạnh, nên có kẻ giả dối, chệch đầu bày bợ, dấy lên nọ kia, rồi nói với bạn hàng rằng đó là đầu Khuyển-Diệp mà đầu Khuyển-Diệp đã đổi tên.

Vậy xin thưa cùng các bạn tri-âm Khuyển-Diệp rõ: Khuyển-Diệp bao giờ cũng cứ Khuyển-Diệp và trước sau không khi nào đổi tên. Xin bà con nhớ kỹ cho, để khỏi bị một hạng giả-dối đó lừa gạt.

Chúng tôi lại biết được mấy hạng giả-dối khác, xin rồi lần lượt kể thêm cho bà con ai nấy đều được rõ.

Hiệu KHUYNH-DIỆP
kính cáo

HẠ GIÁ

Thuộc PHONG-HÀN HÒA-GIẢI của hiệu Tham-Thiên-Đường trị chứng sốt rét, cảm, cúm rất thần-hiệu, nên được nhiều người tin dùng và bán chạy lắm. Lúc trước mỗi gói giá 0\$35, bây giờ chỉ bán 0\$30 thôi.

NÊN CHÚ-Y

Kể từ số sau, Bản-báo sẽ đăng ở mục này quyển tiên-thuyết « **ÔNG CHỮA LỤC-LÂM** » của Việt-Đề thuật. « **ÔNG CHỮA LỤC-LÂM** » là một người sinh trưởng trong đám « chân lấm tay bùn », vì bất mãn cho « chế độ giai cấp » mà sinh mưu để kể về đời với chế độ ấy. « **ÔNG CHỮA LỤC-LÂM** » là một kẻ « du hiệp », mà có tôn chỉ tinh thần. « **ÔNG CHỮA LỤC-LÂM** » là quyển tiên-thuyết « trình-thám », tuynói chuyện trình-thám mà có ý-tưởng luận-lý. Đặc-sắc là ở đó.

Nhà văn-sĩ J.J. Weiss ở Tây-phương có nói: « Một cái tội ác đẹp, thiệt là đẹp » (C'est beau, un beau crime). Dự luận thường cho câu nói ấy trái với luận-lý. Nhưng một chuyện như chuyện « **ÔNG CHỮA LỤC-LÂM** » đã chứng-minh rằng lời của nhà văn-sĩ Weiss có ý-tưởng luận-lý rất cao xa.

Bản báo.

CHỈ CÂY NƠI MÌNH

(PHIÊU-LƯU VÀ XA-HỘI TIÊU-THUYẾT)

Tác giả: HECTOR MALOT
GIANG-HA dịch:

36 87

Chương thứ bốn mươi

(Tiếp theo và hết)

Ông Vũ-phân thấy vậy bảo:

« Ở đây chúng đều biết con à!

Có giáo hội lời:

— Chúng ta thương, coi có em như một người mẹ nữa chứ thêm biết là vậy!

— Ngươi có giáo, có con như ngày nào có nói với tôi rằng biết chế tạo những đồ cần yếu cho mình là một cái bản năng quan hệ nhất trong các bản năng khác không? Về phần tôi, ngày nay tôi lại thấy một cái bản năng quan hệ hơn nữa là biết chế tạo những đồ cần yếu cho kẻ khác. Và cái bản năng này chính là cái bản năng của cháu tôi đó. Nhưng mà, có giáo này, những

chuyện chúng ta đã làm đây, chỉ là mới khởi sự thôi: lập nhà mồ-côi, làm sự cho công nhân ở, dựng nhà cho công nhân giải trí, đó chẳng qua là cái bước đầu của vấn đề xã-hội thôi, và muốn giải quyết cái vấn đề hệ trọng ấy không phải chỉ làm này chuyện thôi; và tôi mong mỗi rằng rồi đây chúng ta sẽ bước đến thêm, bước cho đến cùng; và rồi có sẽ được thấy.

Khi đi ra, gần chỗ cửa lớn thì có một người đàn bà đương cho con bú; người này trông thấy ông Vũ-phân liền dừng đưa con đưa cho ông Vũ-phân vừa nói:

« Ngồi xem thế nào! đứa bé này có đẹp để không?

— Đẹp lắm chứ!

— Vậy thì đó là con của ngài.

— Thật vậy à?

— Tôi đã có ba đứa như vậy rồi,

mà chúng đều chết hết. Vậy thì đứa này không phải nhờ ngài mà sống

còn đến nay sao? thì nó không phải con ngài là gì? Tôi xin Cha Trời

xuống phước cho ngài và cháu ngài.

Khi thăm nhà mồ-côi rồi thì hai ông cháu lại đi thăm các nhà công nhân ở, chỗ công nhân ăn, chỗ họ chơi mát ở Ma-rô-cua. Rồi hai ông cháu lại đi các làng khác, như Thành-Bí-boá, Phê-lúc-xen, Ha-cua, Hê-lơ. Đọc đường con lừa Ha-ly-ca đi chậm rãi. Mỗi khi xuống xe, và trước khi lên xe, khi nào con Hê-rin cũng ôm cổ con Ha-ly-ca mà vuốt ve, con lừa kia thì cứ ngoắc tai, cứ rống để tỏ cái lòng vui mừng vì được gặp lại bà chủ cũ.

Trong các làng khác thì mấy sở nhà cho công nhân cất chưa lạc thành, nhưng cũng không còn mấy bữa nữa sẽ xong hết.

Thế là cái ngày rất thú vị hôm ấy đã hoàn toàn. Trời đã gần tối thì hai ông cháu chậm rãi ra về. Khi xe đi đến một khoảng đường trống mà lại cao, ở đó có thể ngó khắp cả xã, thấy những chòm nhà mới lập sắp chung quanh chòm ông khó nhà máy, thì ông Vũ-phân đưa tay ra chỉ mà nói với con Hê-rin:

« Bao nhiêu cơ sở đó là công đức của con; vì ông quá chăm lo công việc nhà máy mà không rời rảnh nghĩ đến những chuyện này. Nhưng mà nếu muốn cho cái cơ sở kia được vững bền và phát đạt thêm thì con cần phải có một người chồng có xứng đáng để giúp sức với chúng ta mà làm việc chung cho dân chúng. Và ông tưởng như có thể tìm được người chồng xứng đáng đó. Hồi đó chúng ta sẽ chung hưởng cái thú đoàn viên. Như thế cái hạnh phúc trong gia đình đã được cộng hưởng mà cái gánh việc xã hội cũng hoàn toàn ».

(HẾT)

RẤT ĐÁNG LƯU Ý!!!

Xưởng bàn ghế "THONET" của PHẠM-CU-HẢI nay đã dời vào QUINHON rồi. Ngai nào cần dùng mua bán, thì thơ và mandat xin gửi ngay cho:

Monsieur NGUYỄN-THẾ-KHAI
Maison CU-HAI
Fabrication des meubles Thonet
(Annam) — QUINHON

dùng đến súng bắn: 1 người chết, ba người bị thương. Dân biểu tình ôn hòa nhưng đã giải tán ngay.

T. N.

Tòa Kiểm-đuyệt bỏ trọn bài

Lại nạn nắng hạn

Từ bữa tháng 2 Annam đến nay không có một trận mưa nào cho to cả. Huộng trong hạt Phan-Hang, chỉ một phần có nước đắp, là đồng Sông-cải, còn ba phần nữa, là đồng Diêu, và đồng Cà-rái năm nay phải bỏ trống. Huộng sông Cái, tuy có làm được, nhưng đến bữa nay chưa mưa, cũng hồ nguy! Đến ngó đầu hoa quả, gì gì cũng đều bị cái nắng tại hại ấy nó đốt cháy sạch:

Gạo bây giờ chỉ có 2 lon ruộng sửa bờ.

Ở tỉnh này bị cái nạn như thế; mà lại nghe các tỉnh ngoài, nơi thì bị bão, nơi thì bị lụt, hư hại không kém gì!

Thế là anh em ta bị cơn ma đói nỏ đón đường chân ngõ luôn!

PHAN-THIỆT

Tòa Kiểm-đuyệt bỏ hai bài

FAIFO

Một đũa bất tiện cho sự buôn bán gần đây vì sự lộn xộn mà con đường sinh lý của nhân dân có vẻ bất tiện, xin đăng bức thư một người buôn hàng ở Faifo như sau đây: Tôi là một nhà buôn có môn bài bằng bời và có Đại lý khắp các tỉnh để bán hàng hóa thuộc miền Lê. Ượng những hàng này chúng tôi gửi nhà giấy thép đem đến cho Đại lý, còn hàng nặng thì chúng tôi phải thân hành đi trong xe chúng tôi, đem đến mà giao lại cho nhà Đại - Lý. Lệ thường đi đường thì phải có cán-cước giấy thuế thân là đủ rồi, nhưng vì lộn xộn này, đi đến có hai nơi ấy mà còn lời thối nữa, nên tôi phải vô xin Quan sự một cái đơn riêng để cầm đi cho tiện. Nhưng quan sự nói: đi mà đem hàng như tôi thì khó lắm, chắc ra ngoài tỉnh người ta đón lại, hoặc bắt giải về hoặc giam lại mà thông tin hỏi thăm, đi đến có hai nơi ấy mà còn lời thối nữa, nên tôi phải vô xin Quan sự một cái đơn riêng để cầm đi cho tiện.

Sự buôn bán của tôi bị ngăn trở như thế ấy, lấy chi mà trả tiền công người làm, kể giúp việc, tiền nhà tiền cửa lấy bạc ngàn ra mua xe mà bỏ đó không chở hàng đi được, chaffeur không làm chỉ cũng trả tiền, mà lại phải trả tiền nợ tiền kim ngân.

Nhưng có một điều rất ngặt nữa là hàng các nhà Đại lý đã hết mà tôi không đem đến được cho người ta bán.

Xem chuyện trên này thì đường buôn bán tôi khổ hẳn lắm. Nhà trách nhiệm có lưu tâm đến chỗ ấy không?

T. S.

QUẢNG-NAM

Trả lời cho ông Trần-huống-Mai ở Tiên-phước

Gần đây bản báo có tiếp được 2 bài lai cáo của ông gửi lại: một bài nói chuyện thấy thông... lại một bài sao lúc bài Khảo-hoan-luận.

Bài trước thì vì lẽ người ta đã dời đi nơi khác rồi, không còn cần tiếp gì nữa nên miễn đăng. Còn bài sau thì đã đăng trong báo tá-đức, nên cũng không phải lúc lại. Vậy nói lại ông rõ.

B. B.

BINH-DINH

Truyền đơn

Mấy bữa này, trên con đường Binh-dinh — Qui-nhơn người ta lại được nhiều truyền đơn Cộng-sản, có đồng dân chúng biểu tình phản đối mấy ông dân biểu.

Lai cáo

PHANRANG

đương làm cho dư luận rầm lên cả tỉnh Long xuyên

Người ta xáo vờ nhau về vụ này đã mấy tháng này, song đến nay việc mới đổ bể hẳn.

Xin nói mau rằng người thủ phạm trong vụ này là ông đốc tờ tên GILLIER, mới dời lại Long xuyên chừng một năm trở lại. Cứ theo trong những đơn người ta đã gửi đến cho quan trên để kiện ông thầy thuốc lạ đời ấy, thì đơn nào cũng thấy nói ông thầy thuốc này ăn hối lộ về sự chôn cất thầy chết.

Mỗi khi một nhà nào có người chết, đến trình báo với ông thì phải chịu dúi nhét cho ông ít nhiều thì ông mới nhận cho mà chôn cất. Còn những kẻ nào không chịu thì ông sanh sự ngay, ông đem tù thì ra mà xử rồi báo rằng người chết đó không phải là chết tự nhiên mà là bị ai giết một cách nào khác. Thế là thân nhân của kẻ chết đó phải bị tù tội ngay.

Báo L'Opinion nói một quyết rằng có biết được ba người bị ở tù như vậy.

Bọn thợ cưa

Các Chủ ở toàn hạt Bến tre đều rù nhau đình công rảo

Từ bữa 25 Octobre đến nay, hết thấy bọn thợ cưa các Chủ trong hạt Bến tre đều rù nhau bãi công rảo.

Nguyên nhân của cuộc đình công này là tại nơi bọn chủ nhà máy cưa nhà đồng lòng nhau mà nuốt luật giam bắt liên công của thợ cưa.

Bọn thợ cưa ngày thường ăn công đã không mấy chút này lại bị chủ làm ngặt như vậy, thì liệu thế có làm được không đủ sống nổi nên chỉ bèn rù nhau bãi việc.

Cuộc đình công này hiện nay vẫn còn đương lối thời đó, chưa biết rồi sẽ kết quả ra sao.

(Tin riêng của Trung Lập)

Toàn biểu tình ở đường Lagrandière

(Tin Impartial)

Vừa rồi ở Saigon, tại đường Lagrandière, đảng viên cộng sản toàn làm biểu tình, nhưng số Mặt tham hay trước cho lính đi canh phòng, cứ 4, 5 phút đồng hồ thì đi ngang qua một lần, còn lính một thám đứng rải rác khắp nơi.

Lính cảnh sát đi ngang qua được một chập thì thấy rất nhiều người ở trong mấy nhà gần đây ra, đem theo một cái bàn và một bộ truyền đơn và cờ đỏ to tướng; một người leo lên trên bàn diễn thuyết. Người đi nghe rất đông. Một người Pháo ở đầu đến bắt được người diễn thuyết đó. Liền đó lính cảnh sát chạy đến bắt được 20 người. Trong số người bị bắt có nhiều học sinh.

LỜI CẢM ƠN

Ngày 30 tháng 8 Âm-lịch là ngày cất đăm anh, ông thàn, ông nội, ông chắt tôi VINH-TƯỜNG-PHÁT là thế ngày 1er tháng 8, hưởng thọ 74 tuổi ở tại Tuy-bôn.

Chúng tôi lấy làm đôi ơn các ông, các bà, anh, em, bạn bè có lòng cố gắng đến đi đưa đám hoặc gửi lại lễ vật, hoặc gửi giấy chia buồn. Trong lúc bối rối, chúng tôi có sự gì bất cần, xin chư tôn lấy lòng thương mến chấp thì chúng tôi cảm ơn vô cùng.

Vị vong nhân: VINH-TƯỜNG-PHÁT

Báo đi: Hàn-Diêu-Chuẩn

Có từ:

Hàn-Vân-Phong, Hàn-Dinh-Phong

Đinh-Phong, Quỳnh-Phong

Tôn:

Hàn-Tương-Nguyên, Hàn-Trần-Phong

Kiên-Phong, Kiên-Phong

Như-Phong, Kiên-Phong

Diệu:

Hàn-Niên-Phong, Hàn-Kim-Phong

Thao-Phong, Miên-Phong

Diễn-Phong

Tông tôn:

Hàn-Phổ-Quang, Hàn-Cảnh-Quang

Diệu tôn:

Hàn-Siêu-Phong, Hàn-Bá-Phong

Quân-Phong, Quân-Phong

Uyên-Phong, Uyên-Phong

Tư phục đệ tôn: Hàn-Dai-Phong

Tông đệ tôn: Hàn-Bình-Quang

Đồng gia đốn cáo

VIỆC THÊ - GIỚI

A-DÔNG

Tàu bay Nam kinh

ném bom vào Thái nguyên phủ

Bắc-binh, 30 Oct. — Tàu bay Nam-kinh ném bom vào Thái-nguyên phủ là tỉnh ly Sơn-tây, ở đó có nhiều lãnh-tạ Bắc-quân hiện đương sắp công cuộc chống cự. Trương-học-Lương cũng đương dự bị để thu phục tỉnh này.

Quân Phòng-yêu-cầu mấy ngày mới chịu về phía với Nam-kinh. Họ xin để họ lập một đội quân tự-trị là 30 sư đoàn để đóng trong mỗi tỉnh, mỗi tháng tốn độ ba triệu mý kim và họ đòi 30 triệu mý kim tiền lương còn thiếu.

Kiểu dân

Trung hoa ở Úc đại Lợi

Thượng-hải, 12 Oct. (tin của Arip). — Bữa nay mai Trung-hoa có một bức thư phản kháng cách chính phủ Úc-dại-lợi đối đãi với kiều-dân Trung-hoa. Chính-phủ Úc có thư trả lời, làm cho dư luận Trung-hoa rất náo động.

Người Tàu phản kháng những phương pháp thực hành của chính phủ Úc-dại-lợi (và nhiều sự khác) đối với kiều dân Trung-hoa, như c ch lãnh tay; họ cũng phản kháng cách kiểm sát, và cái luật không cho dân Tàu vào xứ.

Chính-phủ Nam-kinh lấy làm bất mãn với cái cách ấy không thì hành với kiều dân khác, như Nhật, như Phi-luật-tân, mà chỉ thì hành riêng cho kiều dân Trung-quốc.

Thủ-tướng Úc đại Lợi là M. Scullin trả lời nói về chuyện cấm dân Tàu vào xứ thì có thể tạm bỏ được, nhưng đến các điều khác thì không thể thay đổi vì có quan-hệ với chính trị chung của Úc đại Lợi đối với kiều dân.

Báo giới Tàu đối với vụ này, tỏ thái độ bất bình; họ nói rằng dân số Úc chỉ có 6 triệu, nếu không có kiều dân Tàu thì lấy ai mà ở cho khác các khoản trồng. Cách sinh hoạt ở Úc đại Lợi lại không hợp với người ta ở đây, nên tuy ở Úc có nạn thất nghiệp mà Anh không thể lấy đi dân sang đó được.

Các báo lại nói rằng kiều dân Tàu đã làm cho các xứ Mã lai và Đông dương thanh vương rằng Trung-hoa cần phải đưa dân mình đi các xứ, và thái độ của chính-phủ Úc đại Lợi, thật là bất công, không hợp với chính trị và vô nhân đạo. Các báo kịch liệt lại nói lên đòi cho các dân Á châu được quyền đi cư và tìm thuộc địa ở đâu tùy ý.

Chính đốn quân vụ ở Nam kinh

Thượng-hải, ngày 27 Oct. Sau cuộc nổi loạn, Tướng giới Thạch rõ rằng việc quân sự giao thông với trung ương thế nào cũng phải làm điều gì; và Tướng này lại thiết lập một đội quân mới do người ngoại quốc chỉ huy. Hiện nay Tướng có 3 sư đoàn với 16 người Đức coi ngó. Tướng muốn lập thêm 9 sư đoàn nữa có cả thủy lục và bộ binh và cần phải có đến hàng trăm người chỉ huy khác. Tướng đã yêu cầu tướng Đức Ludendorff gửi qua cho đủ số.

Như vậy thì Tướng sẽ có một cái cơ quan trung ương về quân sự ở Nam Kinh, các công cuộc chiến đấu quân sự sẽ do đó mà ra.

Người Trung hoa bị

trục xuất ra khỏi Nhật bản

Thượng-hải, 16 Oct. — Tình hình công nghệ và tài chính ở Nhật đã không không, mà nước Nhật hiện nay đang không cho nổi tiếng đất cho dân ở. Dân trong nước không đi cư ra ngoài nữa, số sinh ở trong nước lại bội tăng số, sinh đẻ lại suy sụt, mỗi nhà đều làm cho cái và thất nghiệp càng lên như ở Anh. Hiện nay không thể rõ được số người thất nghiệp, vì các cơ quan cứu tế rất ít. Trước hết kiều dân các xứ phải chịu ảnh hưởng của phương pháp chính phủ đối phó với các nạn thất nghiệp. Báo giới Trung-hoa phản náo cho các viên chức Nhật ở các bất quan đối đãi với thợ thuyền Trung-hoa. Các giấy thông hành của đồng kinh-tay không đủ đối với những người ở Thượng-hải hoặc ở Thiên-tân mà đi nhất.

Còn về thợ thuyền Trung-hoa thì họ không có việc làm là bị đuổi về xứ họ. Lại những thợ không phải chuyên môn thì bị người Nhật thế vào liền, và cũng bị đuổi về xứ.

Một số về tuyên

diện mới ở Trung hoa

Thượng-hải, 16 Oct. — Có tin chính phủ cho hay rằng đến 1er Novembre một số về tuyên diện mới ở Chien-ju (tên Thượng-hải) sẽ thành lập. Số về tuyên diện này sẽ giao thông công với thế giới về việc thương mại, và những tài liệu dùng dụng nên số này gần toàn là do Pháp.

Chuyến lái thời ở Nhật-bản

Arip, Đông-kinh, 28 octobre. — 15.00 dân ở Tai-hu nổi lên khởi nghĩa, đánh phá sở cảnh sát, giết lính cảnh sát, và dọa đánh thành Hui-Lou. Tàu hay và lính trên đến giúp lính cảnh sát dẹp.

Tình hình

Formose có vẻ nghiêm trọng

Arip, Đông-kinh, 29 octobre. — Theo tin chính phủ thì gần 200 người Nhật-bản và 320 người Formose ở Taichu biến mất, không nghe tăm tích gì. Viên hội trưởng hội đồng ở Noko bị giết chết.

Hiện hình đã chiếm cứ chỗ có loạ, sớm hôm nay lúc 8 giờ.

Arip, Đông-kinh, 30 octobre ở Macha (Formose) nghe quả toan đánh lính cảnh sát, nhưng lính cảnh sát, sau một cuộc giao chiến dữ dội dẹp được, có hai người (lính cảnh-sát) bị chết.

Bên nghịch quân bị hao tổn nhiều.

Tình hình Ấn-độ

Arip, Aneitrat, 26 octobre. — Ông Sengup, quyền hội trưởng hội đồng bị bắt trong khi ông ta đọc ở Jellian-walabagh một bài diễn văn trước mấy nghìn người nghe.

Bombay, 28 octobre. — Ông Rabinadra ghil Chattopadhyaya được cử làm hội trưởng hội đồng chiến tranh, thế bà A-vantibabai gokhale và bị bắt hôm qua.

Bombay, 28 octobre. — Ở Maydan, có một cuộc biểu tình, lính cảnh sát can thiệp; có 250 người bị thương (155 bị thương nặng) và 84 người bị bắt. Cuộc biểu tình lâu đến ba giờ.

New-Delhi, 29 octobre. — Sở cảnh sát mới bắt thêm 4 người và 4 quả bom, nhiều súng lục, đạn công vỏ số truyền đơn.

Lucknow, 29 octobre. — Trong một cuộc nổi loạn của nông dân ở Chaudauri, bọn nông dân xuống đội với lính cảnh sát; bên lính: 12 người bị thương; bên dân 3 người bị thương và nhiều người bị bắt.

New-Delhi, 30 octobre. — Theo tin hình hiện thời về lực cuộc vận động Gandhi có phần kém sút; nhưng phong trào tẩy chay không thấy giảm chút nào.

Tueo tin ở Delhi tình hình có phần yên ổn ở Gujarat, có đến mấy trăm làng bỏ đi vì không chịu đóng thuế. Ông Wallabai Patel, người thủ tướng việc không nộp thuế đã bị bắt.

AU-MỸ

Đại hội đồng thuộc địa ở Pháp

Arip Paris 28 octobre. — Đã ba năm nay Đại hội đồng thuộc địa không nhóm, hôm thứ ba vừa mới nhóm lại, do quan trọng thuộc địa thuộc địa Piéri làm chủ tịch. Ông Paul Doumer, Albert Lebrun, Albert Sarraut, Léon Perrier, Jean Fabry, André Hesse, Alexandre Varonne, Merlin v... v... có đến dự.

Quan tổng trưởng thuộc địa có trình hội đồng một bản dự thảo về những việc cải cách ở Đông-dương và bày tỏ về vấn đề nh sách ở thuộc địa.

Paris, 29 octobre. — Báo ePetit Parisiens cho rằng bản dự thảo của quan Tổng-trưởng thuộc địa ở Hội đồng thuộc địa đại ý công như bài diễn văn của quan Toàn-quyền Pasquier đọc tại Hanoi ngày 15 novembre. Có lẽ hôm qua quan Tổng-trưởng thuộc địa có bản tình với các hội-viên hội-dồng thuộc địa về sự cải-cách trong việc hành-chính và việc lập một hội-nghị chung cho xứ Đông-dương. Hội-nghị ấy sẽ bàn tình và quyết định các vấn đề chính trị, chung cho cả mấy xứ.

Đảng xã hội Pháp

Arip Paris, 29 Octobre — Hai ông Zyromski và Pivert, thợ máy cho chỉ bộ đảng xã hội ở hạt Seine đã xin từ chức để vận động cuộc đấu tranh với đảng cộng sản.

Tình hình kinh tế ở Ceylan (Anh)

Arip-Londres, 28 Octobre. — Vì những nhà chuyên nghiệp làm cao su bị lỗ, nên giảm ngày làm của thợ thuyền xuống từ 15 đến 60 phần trăm; thợ thuyền bị thất công nhiều. Lại các nhà buôn đều hạ tiền công người làm việc.

Việc tuyên truyền

cộng-sản ở nước Anh

Arip Londres, 30 Octobre — Tại Hạ-nghị-viện, viên Tổng-Trưởng ngoại giao Henderson tuyên bố rằng về việc tuyên-truyền, cộng-sản ở nước Anh và các xứ thuộc địa của nước Anh nhất là Ấn-độ và Ai-cập, chính phủ Anh đã phải người đến một viên lãnh sự Nga tin cho chính-phủ Nga biết rõ, và chỉ những việc nào là trái với những điều giao ước với nhau và có hại đến việc thân thiện của hai nước. Ông lại nói thêm rằng viên lãnh sự Nga đã trả lời rằng nước Nga hết sức giữ những điều giao ước, nhưng không có quyền kiểm sát công việc của Bộ tam quốc tế.

NHIỀU NGƯỜI BỊ:

PHÒNG - TÍCH

Bệnh Phòng-Tích dân ông, dân bà số kém thường hay bị, nhất là từ 25 đến 50 tuổi hay bị lắm, vì cơn nóng, mưa say, vật ham tình-dục hoặc ăn uống đi ngủ hay lộn xộn nên thụ bệnh; gọi là Phòng-tích. Khi thụ bệnh, thấy đầy hơi, tức cổ, tức ngực, cơn không muốn ăn, ăn thì hay ợ thường đau bụng, đần lạng, chân tay mỏi mệt. Bị lâu năm sắc mặt vàng, da bụng đầy. Mới bị uống 1, 2 lần, lần 4, 6 lần, uống không công phát, phòng bệnh thì thấy dễ chịu hoặc khỏi ngay.

Mỗi liều chỉ hai lần uống, giá: Op 40 VÔ-DINH-TÂN, 178 bis, Route Leclercq HAIPHONG.

AN TỬ Kim-tân năm 1926

TRUNG-KY CBI-ĐIỂM

HUẾ: Vinh-Tường, commerçant

PHỐ Gia-Lang;

TOURANE: Tran - thị - kiểm - Hayla

avenue de Moude;

TOURANE: Nguyễn-thị-Hoà, phố Đỗ

hữu-Vị;

NHATRANG: Mông Lương Thu-Quán

TAM-QUAN: Hiệu ông Đột-Chấn;

QUANGNGAI: Nguyễn-ngọc-Anh, Thạch

Trụ, Mỹ-Dục;

QUANGNGAI: Ché-Hoàng táng-Vệ;

VINH: Sinh-Huy, phố Gare.

Khắp hạ kỳ có Đại-lý bán ca.

SÁCH NÀY KHÔNG CẤM

Thưa các ngài! bản-hiệu bán buôn bán lẻ đủ tất cả các thứ: Gấm đoạn dạ len nhung vóc nhiều; lượt the lĩnh lụa vải bằng sa, xin các ngài cử viết thơ về lấy quyền sách hóa giá (catalogue), bản-hiệu xin gửi biểu ngay, các ngài nhớ gửi cho một cái tem năm xu để gửi nhờ, cảm ơn lắm!

Sách này không cấm, các ngài dùng được như ý cắt tường!

ĐỒNG-QUÂN-HƯNG

203 phố Khách 203

TONKIN

NANDIN

BINH-DINH

HOÀNG-MỘNG-LƯƠNG

Đông-pháp Y-sĩ

Trị các bệnh và chuyển trị bệnh con mắt

Phòng khám bệnh ở cửa Đông, thành Binh-dinh, tại số nhà 180 Bà Kim-Liên.

Giờ khám bệnh và làm thuốc

Sớm chủ nhật khám bệnh không lấy tiền.

Huổi chiều nghỉ.

BINH-DINH

Thẻ nào là mỹ-thuật?

Các ngài muốn xem nghệ ảnh mỹ-thuật đã có tiếng nhứt ở trong cõi Đông-pháp này thì xin mời đến hiệu HƯƠNG-KY Photo 48 Hàng Trống Hanoi. Bản-hiệu chủ-nhơn sẽ nghênh tiếp một cách trân-trọng.

<https://tieulun.hopto.org>